

Sygn. akt V CSK 493/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 kwietnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący)

SSN Barbara Myszka (sprawozdawca)

SSN Anna Owczarek

w sprawie z powództwa Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu
Inwestycyjnego Zamkniętego
przeciwko J. S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 25 kwietnia 2017 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 3 lutego 2016 r., sygn. akt I ACa/15,

1. uchyła zaskarżony wyrok i zmienia wyrok Sądu Okręgowego w [...] z dnia 30 czerwca 2015 r., sygn. akt II C .../14, w ten sposób, że oddala powództwo i obciąża powoda kosztami procesu za obie instancje, pozostawiając szczegółowe ich wyliczenie referendarzowi sądowemu;

2. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych), zwiększoną o należny podatek od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w [...] wyrokiem z dnia 30 czerwca 2015 r. zasądził od pozwanego J. S. na rzecz Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego kwotę 107 951,14 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 czerwca 2014 r. do dnia zapłaty i orzekł o kosztach procesu. Ustalił, że na podstawie umowy o kredyt na miarę, zawartej dnia 5 marca 2007 r. z E. S.A. - Oddział w Polsce, pozwanemu został udzielony kredyt w kwocie 79 180,90 zł, którą zobowiązał się spłacić w 84 ratach do dnia 27 lutego 2014 r. W dniu 30 listopada 2009 r. E. S.A. wystawił przeciwko pozwanemu bankowy tytuł egzekucyjny na kwoty: 65 875,74 zł z tytułu niespłaconego kredytu, 4 297,88 zł z tytułu odsetek i 145 zł z tytułu naliczonych opłat. Tytułowi temu Sąd Rejonowy w B. postanowieniem z dnia 12 maja 2010 r. nadał klauzulę wykonalności.

W dniu 29 sierpnia 2011 r. Komisja Nadzoru Finansowego, na podstawie art. 42a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. 2011, Nr 134, poz. 781 ze zm.), zezwoliła na przekształcenie E. S.A. - Oddział w Polsce w bank krajowy – P. S.A., na który przeszły uprawnienia E. S.A. - Oddział w Polsce. Z kolei na podstawie uchwały walnego zgromadzenia akcjonariuszy spółki przejmowanej z dnia 14 listopada 2012 r. oraz uchwały zarządu spółki przejmującej z dnia 14 listopada 2012 r. [...] Bank Polska S.A. jako spółka przejmująca połączyła się z P. S.A. jako spółką przejmowaną.

Na podstawie wystawionego przeciwko pozwanemu bankowego tytułu egzekucyjnego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności prowadzone było postępowanie egzekucyjne, które postanowieniem Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w B. z dnia 31 grudnia 2012 r. zostało umorzone wobec bezskuteczności egzekucji.

W dniu 23 grudnia 2013 r. [...] Bank Polska S.A. zbył na rzecz Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego wierzytelność wobec J. S. wynikającą z umowy kredytu na miarę z dnia 5 marca 2007 r. W umowie oznaczono - według stanu na dzień 19 grudnia 2013 r. - kwotę

kapitału wynoszącą 61 892,44 zł. Pismem z dnia 7 lutego 2014 r. [...] Bank Polska S.A. poinformował pozwanego o przeniesieniu wierzytelności z tytułu umowy kredytu z dnia 5 marca 2007 r. na rzecz Funduszu i o konieczności spłaty zadłużenia na wskazany rachunek bankowy.

Sąd Okręgowy stwierdził, że podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczenia jest nieuzasadniony, ponieważ w dniu 12 maja 2010 r. bieg przedawnienia uległ przerwaniu na skutek nadania bankowemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, a po raz drugi do przerwania biegu przedawnienia doszło na skutek wszczęcia i prowadzenia postępowania egzekucyjnego, które zostało zakończone postanowieniem z dnia 31 grudnia 2012 r. Po tym dniu przedawnienie biegło na nowo, lecz w dniu 24 czerwca 2014 r. jego bieg uległ przerwaniu wskutek wniesienia pozwu, który zapoczątkował postępowanie w niniejszej sprawie. Za pozbawiony racji Sąd Okręgowy uznał również podniesiony przez pozwanego zarzut nieuwzględnienia jego wniosku o przedłożenie przez powoda w oryginale wszystkich dołączonych do pozwu dokumentów. Podkreślił, że - zgodnie z art. 129 § 2 k.p.c. - zamiast oryginału dokumentu strona może złożyć odpis dokumentu, jeżeli jego zgodność z oryginałem została poświadczona przez notariusza albo przez występującego w sprawie pełnomocnika strony będącego adwokatem, radcą prawnym, rzecznikiem patentowym lub radcą Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa. Z kolei zgodnie z art. 129 § 4 k.p.c., jeżeli jest to uzasadnione okolicznościami sprawy, sąd, na wniosek strony albo z urzędu, zażąda od strony składającej odpis dokumentu, o którym mowa w § 2, przedłożenia oryginału tego dokumentu. W niniejszej sprawie umowa kredytu z dnia 5 marca 2007 r. została, na wniosek pozwanego, złożona w oryginale, natomiast dokumenty w postaci umowy przelewu z dnia 23 grudnia 2013 r. wraz z wyciągiem z wykazu wierzytelności i aneksu nr 1 do umowy przelewu - w postaci odpisów poświadczonych przez notariusza za ich zgodność z oryginałami. Nie zachodziły żadne szczególne okoliczności, które nakazywałyby podać w wątpliwość odpisy dokumentów złożone zgodnie z wymaganiami art. 129 § 2 k.p.c.

Po rozpoznaniu sprawy na skutek apelacji pozwanego, Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 3 lutego 2016 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że

określił, iż zasądzone nim odsetki są odsetkami ustawowymi za opóźnienie, natomiast w pozostałej części apelację oddalił. Podkreślił, że pozwany - wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 3 k.p.c. - nie odniósł się do okoliczności sprawy i nie przejawiał inicjatywy dowodowej, oświadczył jedynie, że jest osobą głuchoniemą, niewidzącą na jedno oko i słabowidzącą na drugie oko oraz że nie ma żadnego majątku i w związku z tym wniósł o ustanowienie dla niego pełnomocnika z urzędu. W tej sytuacji postępowanie dowodowe koncentrowało się na ocenie mocy dowodowej dokumentów przedłożonych przez powoda. Sąd Apelacyjny uznał za trafne stanowisko Sądu pierwszej instancji, że przedłożone dokumenty były wystarczające do przyjęcia - na podstawie art. 509 § 1 k.c. - legitymacji czynnej powoda oraz istnienia i wysokości zobowiązań kredytowych pozwanego. Podkreślił, że bankowy tytuł egzekucyjny nie ma wprawdzie charakteru dokumentu urzędowego, niemniej jego moc dowodowa jest taka sama jak moc innych dokumentów prywatnych. Wynikało z niego, że zobowiązanie kredytowe pozwanego zostało spłacone do kwoty 13 305,16 zł. Z kolei z umowy cesji wynika, że saldo zadłużenia pozwanego na dzień 19 grudnia 2013 r. wynosiło - 61 892,44 zł. Ciężar wykazania, że kredyt został spłacony w szerszym zakresie ciążył na pozwanym, który nie zaoferował na tę okoliczność żadnych dowodów. Sąd pierwszej instancji miał zatem podstawę, by przyjąć, że do spłaty pozostaje należność główna w kwocie 61 892,44 zł, odsetki umowne naliczone przez pierwotnego wierzyciela w kwocie 4 298,88 zł, opłaty wynikające z umowy w kwocie 145 zł, odsetki naliczone przez poprzednika prawnego powoda w kwocie 37 603,83 zł i skapitalizowane odsetki naliczone przez powoda od samego kapitału za okres od dnia 24 grudnia 2013 r. do dnia wniesienia pozwu, tym bardziej że pozwany nie kwestionował prawidłowości ich wyliczenia.

Sąd Apelacyjny podzielił też stanowisko Sądu pierwszej instancji w kwestii przedawnienia dochodzonego roszczenia. Stwierdził, że roszczenia z umów kredytowych ulegają przedawnieniu w terminie trzech lat od dnia wymagalności kredytu, że wierzytelność wynikająca z umowy z dnia 5 marca 2007 r. stała się wymagalna z dniem 11 maja 2009 r. oraz że dokonana przez bank cesja wierzytelności na podmiot niebędący bankiem nie zniweczyła skutku, jakim było przerwanie biegu przedawnienia roszczeń przysługujących poprzednikowi

prawnemu powoda. Podzielił w związku z tym pogląd Sądu pierwszej instancji, że termin przedawnienia dochodzonego roszczenia rozpoczął swój bieg po dniu 31 grudnia 2012 r. W konsekwencji Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok tylko w ten sposób, że sprecyzował, iż zasądzone nim odsetki ustawowe są odsetkami za opóźnienie, natomiast w pozostałej części apelację oddalił jako bezzasadną.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego pozwany, powołując się na obie podstawy określone w art. 398³ § 1 k.p.c., wniósł o jego „zmianę” i oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od Skarbu Państwa ewentualnie od powoda na rzecz „kancelarii adwokata J. Ż.” kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym. W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej wskazał na naruszenie art. 117 § 2, art. 120, art. 123 § 1 oraz art. 509 § 1 i 2 w związku z art. 786² k.c. przez przyjęcie, że cesja wierzytelności dokonana przez bank, który wystawił tytuł egzekucyjny na podmiot niebędący bankiem, nie zniweczyła skutku materialnoprawnego, jakim było przerwanie biegu przedawnienia. W ramach drugiej podstawy podniósł natomiast zarzut obrazy art. 129 § 1, art. 129 § 2, art. 129 § 4 oraz art. 244 w związku z art. 227 k.p.c. przez zaniechanie zażądania od powoda oryginałów dokumentów i przeprowadzenie dowodów z nieczytelnych i fragmentarycznych kserokopii potwierdzonych za zgodność z oryginałem, i art. 3 oraz art. 228 § 1 i 2 w związku z art. 232 § 1 k.p.c. przez przyjęcie, że pozwany powinien wykazać „...brak zobowiązania co do zasady i wysokości oraz brak skutków prawnych cesji podczas gdy prawidłowa wykładnia tych przepisów prowadzi do odmiennych wniosków...”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego, strona powołująca się na podstawę kasacyjną przewidzianą w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. powinna wskazać przepisy postępowania, które zostały przez sąd drugiej instancji naruszone, na czym to naruszenie polegało oraz jaki mogło mieć wpływ na wynik sprawy. Uwzględnienie skargi kasacyjnej opartej na powołanej podstawie wymaga, aby skarżący wykazał, że następstwa stwierdzonych wadliwości postępowania były tego rodzaju lub skali, że kształtowały lub współkształtowały treść kwestionowanego orzeczenia (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada

1996 r., III CKN 14/96, OSP 1997, nr 3, poz. 65, z dnia 20 grudnia 1996 r., III CKN 21/96, OSNC 1997, nr 4, poz. 45, z dnia 18 lutego 2015 r., I CSK 64/14, nie publ. i z dnia 28 października 2015 r., II CSK 787/14, nie publ. oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 1997 r., II CKN 21/96, OSNC 1997, nr 5, poz. 61, z dnia 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96, OSNC 1997, nr 6-7, poz. 82 i z dnia 11 marca 1997 r., III CKN 13/97, OSNC 1997, nr 8, poz. 114).

Przypomnienie to stało się konieczne, ponieważ skarżący, powołując się na podstawę kasacyjną określoną w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., wskazał na naruszenie przepisów art. 129 § 1, 2 i 4 oraz art. 244 w związku z art. 227 k.p.c. przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, polegające na zaniechaniu zażądania od powoda oryginałów dokumentów, oraz art. 3 i art. 228 w związku z art. 232 § 1 k.p.c. przez błędną wykładnię, ale nie wyjaśnił na czym polegało, jego zdaniem, naruszenie każdego z tych przepisów i jaki mogło mieć wpływ na wynik sprawy. W tej sytuacji powołana przez skarżącego podstawa kasacyjna z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. nie może odnieść zamierzonego skutku.

Przystępując do rozważenia drugiej z powołanych podstaw kasacyjnych, w ramach której skarżący podniósł zarzut naruszenia art. 117 § 2, art. 120, art. 123 § 1 pkt 1 oraz art. 509 § 1 i 2 w związku z art. 786² k.c. przez przyjęcie, że „...cesja wierzytelności dokonana przez bank, który wystawił tytuł egzekucyjny na podmiot niebędący bankiem nie zniweczyła skutku materialnoprawnego jakim było przerwanie biegu przedawnienia (...)”, trzeba zauważyć, że wskazanie na art. 786² k.c. jest niewątpliwie wynikiem oczywistej omyłki, ponieważ w dziale III tytułu XXV księgi trzeciej kodeksu cywilnego brak takiego przepisu. Zasadniczy zarzut dotyczy jednak naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 123 § 1 pkt 1 k.c. przez przyjęcie, że przelew wierzytelności dokonany przez [...] Bank Polska S.A. na powoda, czyli na podmiot niebędący bankiem, nie zniweczyła skutku przerwania biegu przedawnienia spowodowanego wszczęciem postępowania egzekucyjnego.

Jak wynika z art. 123 § 1 pkt 1 k.c., bieg przedawnienia przerywa się przez każdą czynność przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym, przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia

lub zabezpieczenia roszczenia. W orzecznictwie przyjmuje się, że złożenie wniosku zarówno o nadanie bankowemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, jak i o wszczęcie egzekucji przerywa bieg przedawnienia, stanowi bowiem czynność przedsięwziętą bezpośrednio w celu zaspokojenia roszczenia (zob. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2004 r., III CZP 101/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 58 i z dnia 29 czerwca 2016 r., III CZP 29/16, Biul. SN 2016, nr 6, s. 10, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2004 r., II CK 276/04, nie publ., z dnia 23 stycznia 2008 r., V CSK 386/07, nie publ., z dnia 12 stycznia 2012 r., II CSK 203/11, OSP 2014, nr 6, poz. 60, z dnia 23 listopada 2011 r., IV CSK 156/11, OSNC-ZD 2013, nr A, poz. 7 i z dnia 4 października 2012 r., I CSK 90/12, nie publ.).

Zgodnie z art. 124 k.c., po każdym przerwaniu przedawnienia biegnie ono na nowo, z tym że w razie przerwania przez czynność w postępowaniu przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń, przedawnienie nie biegnie na nowo, dopóki postępowanie to nie zostanie zakończone. W sytuacji, w której przerwanie biegu przedawnienia nastąpiło na skutek wniosku o nadanie klauzuli wykonalności, przedawnienie biegnie na nowo z chwilą zakończenia postępowania klauzulowego. Jeżeli przyczyną przerwania było natomiast złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji, a następnie - z powodu bezskuteczności egzekucji - doszło do umorzenia postępowania na podstawie art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c., przedawnienie biegnie na nowo z chwilą zakończenia postępowania egzekucyjnego.

Celem instytucji przelewu unormowanej w art. 509 k.c. jest przejście wierzytelności na nabywcę. W wyniku przelewu przechodzi na nabywcę ogół uprawnień przysługujących dotychczasowemu wierzycielowi, który zostaje wyłączony ze stosunku zobowiązaniowego, jaki wiązał go z dłużnikiem. Wierzytelność przechodzi przy tym na nabywcę z wszystkimi związanymi z nią prawami (art. 509 § 2 k.c.). Nie oznacza to jednak, że w niniejszej sprawie dokonany przez [...] Bank S.A. przelew na rzecz powoda wierzytelności objętej bankowym tytułem egzekucyjnym zaopatrzonym w klauzulę wykonalności nie zniweczył skutku, jakim było przerwanie biegu przedawnienia.

Sąd Najwyższy w powołanej już uchwale z dnia 29 czerwca 2016 r., III CZP 29/16, wyjaśnił, że nabywca wierzytelności niebędący bankiem nie może powoływać się na przerwę biegu przedawnienia spowodowaną wszczęciem postępowania egzekucyjnego na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wskazał, że uprawnienie do wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych przysługiwało wyłącznie bankom oraz że tylko na ich rzecz mogła być nadawana tym tytułom klauzula wykonalności. Cesjonariusz nie mógł więc kontynuować egzekucji wszczętej przez bank bez uprzedniego ustalenia roszczenia w drodze procesu sądowego i uzyskania nowego tytułu wykonawczego (zob. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2004 r., III CZP 9/04, OSNC 2005, nr 6, poz. 98, z dnia 22 lutego 2006 r., III CZP 129/05, OSNC 2007, nr 1, poz. 4 i z dnia 19 lutego 2015 r., III CZP 103/14, OSNC 2015 r., nr 12, poz. 137). Poza tym przerwanie biegu przedawnienia na podstawie art. 123 § 1 pkt 1 k.c. następuje, co do zasady, tylko między stronami postępowania, jeżeli z istoty łączącego je stosunku prawnego wynika, że są materialnie zobowiązane lub uprawnione, a więc skutek przerwania zachodzi tylko w podmiotowych i przedmiotowych granicach czynności podjętej przez wierzyciela (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2014 r., II CSK 196/14, OSNC 2015, nr 12, poz. 145).

Skład orzekający podziela stanowisko zajęte w uchwale z dnia 29 czerwca 2016 r., III CZP 29/16, oraz wspierającą je argumentację. Prowadzi ona do wniosku, że przerwanie biegu przedawnienia na skutek wszczęcia postępowania egzekucyjnego na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności jest związane tylko z podmiotami uczestniczącymi w tym postępowaniu i na podstawie tego tytułu, w granicach ukształtowanych klauzulą wykonalności. Powód, jako nabywca wierzytelności niebędący bankiem, nabył wprawdzie wierzytelność tożsamą z wierzytelnością [...] Bank S.A., lecz nie wszedł w sytuację prawną zbywcy wywołaną przerwaniem biegu przedawnienia i jego rozpoczęciem na nowo (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2016 r., III CZP 52/16, nie publ.).

Konkludując, trzeba stwierdzić, że trzyletni termin przedawnienia dochodzonego roszczenia upłynął przed wniesieniem pozwu, wobec czego

podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia musi być uznany za zasadny (zob. art. 118 *in fine* k.c.; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2003 r., II CK 113/02, OSP 2004, nr 11, poz. 141, z dnia 30 stycznia 2007 r., IV CSK 256/06, nie publ. i z dnia 2 października 2008 r., II CSK 212/08, OSNC-ZD 2009, nr C, poz. 60).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i zmienił wyrok Sądu Okręgowego z dnia 30 czerwca 2015 r. w ten sposób, że oddalił powództwo i - zgodnie z art. 98 § 1 w związku z art. 391 § 1 i art. 108 § 2 k.p.c. - obciążył powoda kosztami procesu za obie instancje, pozostawiając szczegółowe ich wyliczenie referendarzowi sądowemu. O kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. oraz z § 4 ust. 3, § 8 pkt 6 i § 15 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r., poz. 1714).

kc

jw